

Karel Janeček

Musím to udělat jinak

*O brutálně nefunkčním státě,
těžkém životě miliardáře
a o tom, jak chce naučit
Čechy, aby lépe vybírali své
zastupitele.*

Text: Alena Plavcová Foto: David Neff

Ten den zrovna obvinili Iva Rittiga. Karel Janeček zářil – přispěl k tomu nemalou měrou i jím založený Nadační fond proti korupci. I když se matematická logika usměvavého blondáka, lehce připomínajícího Luďka Sobotu, osvědčila v blackjacku či na burze, někteří o Janečkovi tvrdí, že je „směsí geniality a šflesství“.

Jenže tolik by se chtělo věřit tomu, že opravdu může fungovat nový volební systém, který vymyslel proti zlojedům (jak říká štěnicím přísátým na veřejné rozpočty). Teď se trápí s jeho vysvětlováním veřejnosti, ačkoli by se svým megabyznysem, v němž se otáčí stonásobky našeho státního rozpočtu, mohl žít ve vatě v kterékoli fungující zemi na světě.

Před více než rokem jste s projektem Pozitivní evoluce objížděl republiku. Chtěl jste propojit dobré lidi a nastartovat změnu. Nevysumělo to nějak do ztracena?

Fakticky určitě ne. Primární důvod, proč jsem začal jezdit a mluvit k lidem, byla změna volebního systému. Způsob, jakým si vybíráme lidi do svého čela, je totiž ta nejdůležitější věc pro nastartování obnovy společnosti. Chtěl jsem k tomu získat co největší podporu občanů.

Dva američtí vědci v knize Hadi v oblecích tvrdí, že ve vysoké politice je mnohem větší procento psychopatů než v běžné populaci. Jsou draví, bezohlední, bezcitní. Nepřítahuje, bez ohledu na volební systém, vysoká politika právě jen určitý typ lidí?

Je pravda, že moc a prachy určité typy lákají. Ale na druhou stranu, my si je přece vybíráme. Není to tak, že by se přihlásili ti nejhorší a automaticky to dostali. A jsou tam přece i skvělí a obětaví lidé.

Jenže ty kandidáty nám předvyberou na stranických sekretariátech.

A to se právě dostáváme k jádru pudla: dnes nám je vyberou strany, respektive zlojedi typu Rittig. A to je prostě špatně. Náš volební systém je katastrofa. A to, co jsem navrhl, to je opravdu... jak to říct, no... fenomenální věc.

Vymyslel jste to sám?

To jsem vymyslel sám. A funkčnost jsem si naprosto jistý, protože to prostě vyplývá z logiky věci.

Funguje něco podobného někde jinde ve světě?

Překvapivě ne. A já jsem různé volební systémy pečlivě studoval. Existují relativ-

ně rozumné volební systémy, například v Austrálii. Ale takzvaný efekt více hlasů – na to ještě nikdo nepřišel.

Můžete mi stručně vysvětlit, o co jde?

Ten navržený systém v sobě spojuje tři speciální věci, z nichž jedna je úplně nová. První věc je, že z každého volebního obvodu by postupovali do sněmovny dva kandidáti. Což znamená, že by to nebyl většinový systém, kdy postupuje jen jeden. Už to by mimochodem bylo výhodné pro menší strany. To ale samozřejmě není něco, co by už neexistovalo. Druhá speciální věc je minusový hlas: volič bude nejenom moci označit toho, koho chce za svého reprezentanta, ale i toho, koho nechce.

Kroužkování by nestačilo?

To je, jako byste porovnávala trabant a ferrari. Protože politická strana stanoví pořadí na kandidátce a vy můžete kroužkováním někoho jenom trošku popostrčit. No a pak je tady ta třetí a úplně nová věc – efekt více hlasů, což je samo o sobě bomba. Princip je v tom, že jsou sice dvoumandátové obvody, ale každý volič má ne dva, nýbrž čtyři hlasy. Je dobré si uvědomit, že tím, že budou dvoumandátové obvody, nebude žádná strana kandidovat víc než dva lidi, protože by si jen konkurovali. A teď: odpovědný volič, který politiku sleduje, z nabídky třeba třiceti kandidátů vybere čtyři, které považuje za nejlepší, minimálně ze dvou stran. Kdežto volič té nedemokratické části spektra, například komunistů nebo populistů, dá své straně maximálně dva hlasy – no a co udělá s těmi dalšími dvěma? Nelze očekávat, že volič pravicových extrémistů dá další dva třeba komunistům. Pravděpodobně ty dva hlasy vůbec nevyužije. Často se říká, že rozhodují masy, které se nechají manipulovat. Vlastně bychom potřebovali, aby volili lidé, kteří vědí, co dělají, a ne ty zmanipulované masy. Na druhé straně chceme demokracii, rovnost hlasování, kdyby někdo měl právo volit a jiný ne, bylo by to nebezpečné. A tenhle zdánlivě neřešitelný problém právě řeší efekt více hlasů, protože demokratický volič má dvakrát větší vliv na výsledek.

Věřím tomu, že vaše algoritmy fungují na burze. Ale jde vůbec nějaký matematický model aplikovat na lidi?

Lidská společnost rozhodně nefunguje tak, jak by mohl kdokoli od stolu vymyslet. No ale $1 + 1 = 2$. Neboli jsou tu zákony logiky. A když bude volební systém logický, bude výběr kandidátů fungovat bez ohle-



Jako v Hobitíně. Karel Janeček na první pohled upoutá svou výškou – do dveří se nevejde.

du na to, jaké jsou vlastnosti nebo preference voličů, mohli by to klidně být i mimozemšťani. To, co jste řekla, je falešný argument. Protože tohle fakt není o preferencích ani o tom, jak se lidé chovají. Je to čistě o logice té věci.

Když jste objížděl republiku a mluvil s lidmi, narazil jste na něco překvapivého?

Cítil jsem energii těch lidí, to mi dodávalo optimismus. Ale velmi nepříjemně mě překvapilo, že tolik lidí za tím, co dělám, hledá jen to nejhorší. Hysterické reakce, strašlivé pomluvy, úplné nesmysly. Dokonce napsali, že jsem satanista.

Jedni vás vášnivě podporují, jiní zase tvrdí, že jste utopista s mesiášským komplexem, dokonce „politický kutíl“. Dotýká se vás to nějak?

Na tohle si člověk samozřejmě musel zvyknout. Že se ozývali zlojedi, to mi nevadilo, to se dalo čekat. Přesně vím, odkud se vzal třeba ten satanista. Ale když jsem potom četl od někoho, koho jsem považoval za slušného člověka, analýzy svého údajného



mesiášského komplexu, když jsem četl, jak je to ode mě účelové, prostě absurdity... To, že se takhle ozývala velká část slušných lidí, bylo pro mě hodně překvapivé. Podcenil jsem ty strašlivé zdejší předsudky, například vůči bohatým lidem. Ale díky tomu jsem si uvědomil, že ta moje původní strategie získat hned širokou podporu prostě nebyla správná. Musím to udělat jinak. O logickém volebním systému je potřeba přesvědčit nejdřív tu inteligentní část společnosti. O což se snažím. A také o něm mluvím v zahraničí, například teď v březnu budu mít dvě přednášky na Cambridge.

Na vás je nápadné, že neříkáte kmotři, odklonit peníze, ale mluvíte o kradení, dokonce jste vymyslel slovo zlojed. Je pro vás důležité, jak se co pojmenuje?

Jazyk je extrémně důležitý. Taky obrovský problém v naší zemi je přetvářka, lhaní, masky. Já myslím, že tím, co říkáme a jak to říkáme, realitu zásadně ovlivňujeme. Takže je dobré mít to prostě správně pojmenované. Neboli praktická aplikace:

když budeme říkat, že jsou to kmotři, no tak to slovo přece nemá moc negativní náboj. Kmotr dítěte je úplně pozitivní věc. Zloděj není přesně, protože tohle je horší forma kradení, je to parazit přísátý na veřejné rozpočty. Ono existuje velmi dobré krátké české slovo, které začíná na z..., ale není bohužel publikovatelné. A proto vznikl zlojed.

Zrovna nedávno byl obviněn Ivo Rittig...

... což je opravdu velký zlojed...

... a před ním obvinili premiéra Nečase.

Krásně se to hejbe. Je vidět, že se ve společnosti ta energie začíná probouzet. A může to takhle postupně narůstat až k dominovému efektu změny. Já věřím, že to přijde. Jsem racionální optimista.

Mimochodem, jak jste spokojen s novou vládou?

Tyhle volby vlastně dopadly nad očekávání dobře – a byla tam spousta rizik. Což neznáměná, že bych si myslel, že ta vláda vydrží čtyři roky. Protože ono se to třeba

Babišovi ani nevyplatí. V té vládě je spousta latentních sporů a pan Sobotka podle mě moc schopný není. Prostě pokud ANO bude dobře pracovat, tak pro tu stranu může být výhodné jít do předčasných voleb.

Proč podle vás člověk jako Andrej Babiš jde do vysoké politiky?

Protože náš stát je tak brutálně nefunkční, že to vadí jeho byznysu. Náš stát je černá díra na peníze. Ale já znám víc lidí, kteří na sebe teď chtějí vzít odpovědnost. Prostě se na to už nemůžou dívat a místo toho, aby se odstěhovali, s tím chtějí něco udělat. Berou to jako jistou oběť.

Na to člověk nepotřebuje být matematik, aby viděl, jak jsou tu ti nejslabší ponecháni napospas šmejdům, jak jsou exekutoři utržení ze řetězu, jak chamtivci zabíjejí spoluobčany etanolem, jak nás odhadem 100 miliard ročně stojí korupce...

Říkám to znovu: alfa a omega je výběr našich politických reprezentantů. Protože když to je prohnilé nahore, no tak si lidi dole říkají: „Nahore kradou, tak já si taky něco příkladu.“ Vzpomeňte si, kolik tu po listopadu '89 bylo energie, nadšení, optimismu. Kdyby se ta energie podchytila, udělala se privatizace jiným způsobem, připravila se kvalitní legislativa, mohli jsme být dneska na úrovni Německa. A vlastně každé volební období se to jen zhoršovalo, byla to spirála negací. Teď máme novou šanci. A nebude to jenom myšlenka nebo víra, bude to logicky stabilizované. To znamená, že se zlojedi už k moci nedostanou nebo jich tam bude minimum. Ten růst pak může být obrovský, protože naše ekonomika má velké rezervy, její neefektivita je strašlivá. Já jsem se tím po založení Fondu proti korupci začal víc zabývat, něco o tom vím. A ono je to ještě horší, než si umíme představit. Když řeknu 500 miliard ročně... podle mě celkové neefektivitě jsou ještě větší.

Chtěla bych teď chvíli mluvit o vás. V čem vás nejvíc ovlivnili rodiče?

Jedna z věcí, kde mě opravdu hodně ovlivnili, je šetrnost. Možná až moc. A taky smysl pro spravedlivé dělení.

Čím byli?

Moje maminka byla převážně v domácnosti a pak pracovala jako asistentka. A tatínek dělal po revoluci v jedné leasingové firmě obchodního manažera. Předtím pracoval na ministerstvu zahraničních věcí.

Pracoval prý i pro československou rozvědku, vaši odpůrci to na vás rádi vytahují. Mluvil někdy s vámi o tom?

Tak... já jsem to zjistil až ke konci 90. let. A vlastně jsem to s ním ani nijak neřešil. Já mu to dokonce ani moc nezazlívám. Pro mě je to, co dělal, z hlediska morálního asi tak stejný prohřešek, jako bylo členství v KSČ.

Vyrůstal jste v zahraničí?

Čtyři roky byli rodiče na ambasádě v Německu, žili jsme v Kolíně nad Rýnem a v Bonnu. Pak už jsem vyrůstal tady.

Dnes jste opravdu bohatý muž. Je to tak, že čím víc má člověk peněz, tím je šťastnější, jak si mnozí myslí?

To rozhodně ne. Že pocit štěstí roste s množstvím peněz, sice platí, ale jen do určité hladiny. Američani dělali průzkum, z něhož vyšlo, že nejvíc štěstí člověk pocituje, když má nadprůměrné příjmy, ale zase ne moc nadprůměrné. Protože pak už jeho pocit štěstí může klesat. Spousta lidí prostě neustojí mít velký majetek, zvlášť když k němu přijde náhle. Jsou případy, že někdo vyhraje opravdu velké peníze, třeba milion dolarů, a skončí v blázinci. Taky se na něj hned nalepí příživníci...

Mluvíte z vlastní zkušenosti?

To rozhodně ne. Já jsem si peníze vydělal tvrdou prací. A bylo to postupně.

Měla jsem spíš na mysli ty nalepené příživníky.

To vlastně taky ne. Já myslím, že to umím poznat. Rozhodně není důvod myslet si, že když má někdo miliardu, je mnohem šťastnější než ten, který má jenom deset milionů.

Jak to vlastně funguje, když člověk zbohatne? Začne si nejdřív dopřávat, co dříve nemohl? Koupí si bourák, jachtu, dá si namontovat do koupelny zlaté kohoutky?

Já vlastně nevím. Myslím, že tohle dělá jen někdo, komu ty peníze spadly do klína nečekaně. Ale když to vezmu ze své zkušenosti, tak já jsem si první slušné peníze vydělal prodejem softwaru na blackjack. Ale ty jsem investoval. Já vlastně zpočátku pořád jenom investoval.

Chcete mi tvrdit, že jste si nic nedopřával?

No právě. Já si prakticky nic neužíval. Minimum.

Vy jste si ani nesplnil žádný sen?

V podstatě... moc ne. Spotřebu jsem měl



Nohy na stůl si před fotografem nedal, ale rád předvedl most.

Dole: Karel Janeček v plenkách.



minimální. A vlastně v době, kdy už s firmou RSJ bylo fakt jasné, že jsme megaúspěšní – to bylo dva sedm, dva osm – a ty peníze jsou už navíc, vznikl Nadační fond proti korupci. Já i teď trávím veškerý čas tím, že se snažím pracovat nad těmi různými koncepcemi, takže vlastně ani nemám čas si ty peníze užívat. Což ale asi taky není úplně správně. Samozřejmě mám kvalitní byt, koupil jsem vilu, mám supr auto, skáču padákem, takže to jmění nějak používám. Rozhodně nestrádám a nebojím se peníze utratit. Ale nerozhazuju, protože na to jednoduše nemám čas. Na dovolené jsem byl v Thajsku a v Kambodži, čtrnáct dní, to dnes není nic moc luxusního. Dobře, bydleli jsme v lepším resortu, když už člověk ty peníze má. Ale jinak moje spotřeba relativně vůči tomu, co mám, je nic. Respektive moje největší „spotřeba“ jsou investice do nadačních fondů a do obnovy společnosti. Takže se dá paradoxně říct, že za svoji práci ještě platím velký prachy.

Kolik dáváte ročně do nadačních fondů, které jste založil?

Letos to bude určitě víc než padesát milionů.

Balzac napsal, že za každým velkým majetkem je zločin. Není za vaší filantropií nějaké špatné svědomí?

To v žádném případě. Absolutně, ani nepatrně není moje filantropie motivována tím, že bych si chtěl léčit zlé svědomí. Dokonce kdyby si tohle, že je to z mé strany nějaké výkupné, mělo myslet moc lidí, tak se na to teda vykašlu. To by byl zásadní důvod k tomu, abych to okamžitě zabalil.

Dá se říct, že za svůj úspěch a majetek vědčíte matematice?

Ano. Klíčová složka mého úspěchu je jednoznačně matematika. Ale taky logika, racionální myšlení a intuice.

Jednáte podle principů matematiky a logiky i v privátním životě? Počítáte si výnosy a rizika?

To ne. V privátním životě je nejlepší umět propojit cit a racionální myšlení.

Když mluvíte o racionalitě, promiňte, ale nemůžu se nezeptat, jak se vám stalo, že jste tak šťavnatým soustem pro bulvár. Pasovali vás na „největšího playboye loňského roku“, zřejmě proto, že jste se před televizní kamerou předváděl jako bigamista. To je nějaká vaše hra?

Ne, to není moje hra. Ale abychom si rozuměli: to, že člověk racionálně myslí, neznamená, že se nemůže třeba šíleně zamilovat. Občas se něco takového stane. Fakt je ten, že jsem pak víc jak měsíc trpěl. Kvůli Janě (Doleželové). A dopadlo to... zřejmě špatně.

Radim Uzel tvrdí, že „po mnohoženství touží mnoho mužů, ale nemají na to prachy“.

Na rozdíl od vás. Co jste vlastně čekal, že se stane, když jste na kameru před Janou Doleželovou vyprávěl, že jste Vánoce strávil i se svou dlouholetou partnerkou Markétou?

Jenže já jsem právě došel k tomu, že nejlepší je život v pravdě. Proto jsem mluvil tak otevřeně. Je fakt, že jsem to přehnal a úlet byl i to, že jsem to řekl na kameru. Ale mně to přišlo v daný okamžik nefér vůči mé partnerce Markétě. Nemohl jsem přece zastřít, že tady je ještě někdo jiný než Jana. Jednal jsem impulzivně. Měl jsem si to líp rozmyslet, právě použít to logické myšlení. Jenže to se zrovna nepovedlo, protože když někoho opravdu milujete, máte myšlení posunuté. Člověk není stroj.

Máte ještě nějaký nesplněný sen?

No ano, právě tu šťastnou společnost. Ale mám i další sny – s pokrokem v teoretické fyzice a technologiích si lze představit třeba cestování napříč galaxií. To ale zase souvisí s tím prvním snem. Protože jen když bude dobře fungovat společnost, může se splnit i tohle. Ale ten úplně nejdůležitější sen je prožívat co nejvíc lásky. Což se mi v poslední době zrovna moc nezadařilo.

Peníze vám dnes vydělává společnost RSJ, která obchoduje na derivátových burzách. Co přesně děláte?

Děláme takzvané market makery, vytváříme trh. To znamená, že dáváme nabídku i poptávku a ostatní mohou obchodovat.

Co jsou to derivátové burzy?

Jsou to vlastně burzy, které slouží k zajišťování rizik. Takže se například obchodují futures (*futures je dohoda dvou stran o směně určitého množství nějaké komodity za předem stanovenou cenu k předem stanovenému datu*) na úrokové míry. Firma si může zajistit, jaké chce mít stálé úrokové míry, když má třeba půjčky. Nebo lze obchodovat futures na směnné kurzy atd.

Někde jsem četla, že jste nejlepší na světě. Jak velkou máte konkurenci?

Konkurence je samozřejmě velká, protože to je trh přístupný celému světu. A nejlepší na světě... jako jo, to se dá říct.

A podle čeho se to měří?

Například podle objemu obchodu. Třeba v Londýně jsme jednoznačně největší obchodník na světě. Pak taky podle výsledků. Minulý rok byl pro většinu konkurenčních firem horší – my jsme na tom byli dobře.

KAREL JANEČEK (40)

■ **Matematik, akcionář, miliardář, vizionář, filantrop. Narodil se v Plzni. Absolvoval Matematicko-fyzikální fakultu UK v Praze.**

■ **Titul MBA získal na Bradley University v Illinois (1996), doktorát na Carnegie Mellon University v Pittsburghu (2004).**

■ **Je významným mecenášem: založil nadační fond pro vědu a výzkum Neuron, Nadační fond proti korupci, Nadační fond pomoci a zastřešující Nadační fond Karla Janečka. V roce 2012 spustil projekt Pozitivní evoluce, který chce změnou volebního systému iniciovat celospolečenskou změnu.**

■ **Přednáší na Matematicko-fyzikální fakultě UK v Praze.**

■ **Je rozvedený, má dvě děti.**

Ale úplně upřímně, já konkurenci moc neřeším, není to pro nás podstatné.

Platíte daně tady?

Ano. Ale já už dneska vlastně ani nejsem podnikatel, jsem jen akcionář. Zabývám se téměř výhradně společenskými tématy. Uvědomil jsem si totiž, že člověk je nejšťastnější, když se mu daří dělat dobré věci, ale taky když může dělat něco pro ostatní. A pro mě je to úplně skvělá vize, pomoci tomu, aby se to tady změnilo v dobře fungující společnost. Ale samozřejmě kdyby se ukázalo, že ta společnost je prohnílá totálně, zkrátka že to nejde, no tak se z toho nezblázním. Tak si budu holt už jenom užívat.

Děkuju za rozhovor. Mimochodem – vaše počítače prý uzavřou i třicet obchodů za vteřinu. Uměl byste odhadnout, kolik vám vydělaly za dobu našeho rozhovoru?

To já nevím. Tam jsou velká rizika. Mohli jsme za tu hodinku klidně prodělat milion eur. Anebo milion eur vydělat.

Máte klidné spaní?

Mám. Na to si člověk musí zvyknout. Ale to mi věřte, že zrovna tohle je hodně těžké. Když jsem si kdysi v Americe vydělával na blackjacku, měl jsem pět tisíc dolarů – a prohrál je během pár dnů. Tenkrát to pro mě byly obrovské prachy. Nebo si představte, že v srpnu 2007, rok před finanční krizí, jsme prodělali za den miliony eur, víc než půlku veškerého svého kapitálu.

Musí na to mít člověk povahu?

Není to prostě pro každého. Ale člověk by se neměl v životě vyhýbat rizikům, neměl by se bát. Což je taky mimochodem jedna ze slabín naší společnosti – kromě toho, že tu lidé lžou, se taky strašně bojí. Pravda a odvaha – to je to, co nám chybí. ●

interce